

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Offer eller förövare?

En kvalitativ studie om män som har utsatts för våld av en
kvinnlig partner

Anna Nilsson och Josephine Holk

Kandidatuppsats SOPA63
HT 2018
Handledare: Lars B. Ohlsson
Examinator: Niklas Westberg

Abstract

Authors: Anna Nilsson and Josephine Holk

Title: Victim or perpetrator?

A qualitative study of men who have experienced domestic violence from a female partner.

(Translated title)

Supervisor: Lars B. Ohlsson

Assessor: Niklas Westberg

The purpose of this study was to get a deeper understanding of men who are exposed to domestic violence by their female partners. We have examined the embedded norms related to the fact, that a man gets beaten by a woman, and how these norms have affected these men's views on their role and their choice not to seek assistance to get out of their situation. The empirical data has been collected through four autobiographies written by men with experience of living in violent relationships with women. The empirical data itself has then been analysed through a qualitative content analysis. R.W. Connells theory of masculinity, Nils Christies description of the ideal victim and the shame process have formed the study's theoretical framework. The result showed that the prevailing normative conceptions of men who are exposed to violence, has had influence on how the examined men perceive themselves. The attitudes and reception these men received can be linked to the hegemonic masculinity, which entails the man being seen as secure, strong, self sufficient and capable of taking care of himself. Due to the men comparing themselves to the normative preconceived notions, results showed that these men were unable to identify as the ideal victim. Neither by themselves, nor by their surroundings. Neither by themselves, nor by their surroundings. Instead the men have felt an obligation to uphold the hegemonic masculinity to reinforce the distancing of them playing the part of the victim and thus retain their masculine identity.

Key words: Hegemonic masculinity, battered men, shame, the ideal victim

Förord

I arbetet med den här kandidatuppsatsen har vi flera personer som vi vill tacka. Först ut är vår handledare Lars som har varit en trygg punkt att ha med sig i hela processen.

En oerhört stor tacksamhet har vi även till våra kollegor på polismyndigheten och socialtjänsten som frivilligt erbjöd sig att korrekturläsa uppsatsen innan inlämning.

Vi vill även tacka varandra för ett bra samarbete.

Innehållsförteckning

ABSTRACT	2
1 PROBLEMFÖRMULERING	5
1.1 SYFTE.....	6
1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR	6
2 FÖRKLARING AV BEGREPP	7
2.1 VÅLD	7
2.1.1 Fysiskt våld.....	7
2.1.2 Psykiskt våld.....	7
2.2 VÅLD I NÄRA RELATION	8
3 AVGRÄNSNING	9
4 KUNSKAPSLÄGE	10
4.1 LITTERATURSÖKNING.....	10
4.2 ATT MÄTA VÅLD	10
4.3 MÄNS UTSATTTHET FÖR VÅLD I NÄRA RELATION AV EN KVINNLIG PARTNER	11
4.4 MASKULINITET KOPPLAT TILL BROTTSOFFERSTATUS	12
4.5 MASKULINITET KOPPLAT TILL HJÄLPSÖKANDE	13
5 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	15
5.1 MASKULINITET	15
5.2 DET IDEALISKA BROTTSOFFRET	16
5.3 SKAMPROCESSEN.....	17
6 METOD	19
6.1 METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN.....	19
6.2 METODENS FÖRTJÄNSTER OCH BEGRÄNSNINGAR.....	20
6.3 URVAL	21
6.4 METODENS TILLFÖRLITLIGHET	21
6.5 BEARBETNING OCH ANALYS	22
6.6 MATERIALBESKRIVNING	24
6.7 PRESENTATION AV BIOGRAFIER.....	24
6.7.1 Alonzo, Michael (2007). <i>Ge aldrig upp. Finland: Frank Förlag</i>	24
6.7.2 Forrestergate, Glenn. (2010) <i>När mardrömmen blev sann. Falund: AnomaR Förlag</i>	25
6.7.3 Korkmaz, Ferat. (2010) <i>Pappa älskar dig. Malmö: AOO Media & Förlag AB</i>	25
6.7.4 Torret, J (2015) <i>Klappar och slag. Books on Demand</i>	25
6.8 ARBETSFÖRDELNING.....	26
7 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	27
8 ANALYS OCH RESULTAT	28
8.1 DEN EGNA ROLLEN	28
8.1.1 Männens skamprocesser	28
8.1.2 De icke-idealiska brottsoffren.....	32
8.2 HJÄLPSÖKANDE	35
8.2.1 Stöd, attityder och bemötande från närmaste omgivning	35
8.2.2 Stöd, attityder och bemötande från de samhälleliga hjälpinstanserna.....	38
8.2.3 Hinder för hjälpsökande	40
9 AVSLUTANDE DISKUSSION	43
10 REFERENSLISTA	45
11 BILAGA	48

1 Problemformulering

Johanna slår mig igen. Jag skulle aldrig kunna berätta det för någon. Det skulle vara omöjligt för mig som man att säga de orden. För övrigt skulle ingen tro mig. Eller så kanske jag bara inbillar mig. Det hån jag tror skulle drabba den man som påstår sig få stryk av sin kvinna kanske inte finns.

(Alonzo 2010, s. 86)

I den normativa rollfördelningen i fenomenet våld i nära relation blir mannen förövare och kvinnan den utsatta, vilket bygger på en diskurs gällande att kvinnors våld mot män inte definieras som våld (Lawick 2013). I slutet av 1900-talet lades perspektivet kvinnors våld mot män till i studerandet av relationsvåld. Boken *Våld i nära relationer* (Lawick 2013) hänvisar till att mer än 200 studier pekar på att våldet mellan kvinnor och män procentuellt är jämlikt samt att riskfaktorerna och motiven i stort sett är lika mellan könen. Att utsattheten är jämlik bekräftas även av enkätundersökningar som har gjorts i Sverige (Frenzel 2014, Nybergh et al 2013; Lövestad & Krantz 2012).

Den som blir våldsutsatt ska kunna vända sig till hjälpinstanser som socialtjänst, hälso- och sjukvård, kvinno- och mansjour samt brottsofferjour. En undersökning som Socialstyrelsen (2016) har gjort av de skyddade boenden som finns för den som blir våldsutsatt visar att endast 16 procent av landets skyddade boenden tar emot våldsutsatta män. Bristen på hjälpinstanser som vänder sig till målgruppen är något som påverkar hjälpsökandet negativt, vilket statistiken visar då våldsutsatta män är hjälpsökande i lägre utsträckning än kvinnor i samma situation (Tsui, Cheung & Leung 2010; Frenzel 2014).

Trots en liknande rapporterad utsatthet mellan könen är det i lagstiftningen enbart infört extra skydd och stöd för kvinnor i 5 kap. 11 § Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) och genom brottsrubriceringen kvinnofridskränkning 4 kap. 4a § i Brottsbalken (SFS 1962:700). Den rådande lagstiftningen speglar en utveckling som har skett i samhället när det kommer till relationsvåld då det tidigare har varit accepterat att män tuktade både kvinnor och barn (Lawick 2013). Baksidan av lagstiftningen i det här fallet blir dess normativa markering kring vem som är offer och vem som är förövare. Genom det skapas en ny socialt utsatt grupp i våldsutsatta män som behöver upprättelse.

Den brottsofferdiskurs som finns tycks utgå från konstruktionen av ”manligt och kvinnligt” och det legitima brottsoffret blir den som uppstår så kallade ”kvinnliga” egenskaper såsom svag och sårbar (Durfee 2011, Migliaccio 2001). Genom diskursen har en samhällelig bild skapats av det stereotypa brottsoffret, vilket kan få konsekvenser för båda könen. Det kan nämligen innebära att kvinnor görs till offer samtidigt som män inte tas på allvar i samma offerroll (Burcar 2010). Rädslan över att bli ifrågasatt och istället utmålad som förövare påverkar våldsutsatta mäns hjälpsökande negativt (Tsui, Cheung & Leung 2010). Männen väljer bort hjälpen som en konsekvens av rådande maskulinitetsnormer som präglar samhället de lever i, och som bidrar till känslan av att befinna sig i en skamfylld situation. Männen ses som fysiskt överlägsna och därmed kapabel till att försvara sig. Inbäddat i maskulinitetsnormen finns därmed egenskaper som går emot det idealiska brottsoffret (Tsui, Cheung & Leung 2010; Christie 2013).

När det kommer till att bli utsatt för våld i nära relation finns det inte ett fullgott skyddsnät om den som utsätts är en man, varken genom hjälpinstanser eller lagrum. Det finns även en kunskapslucka i tidigare forskning om mäns våldsutsatthet, och maskulinitetsnormer som tyder på att en man inte är ett idealt brottsoffer. I vår undersökning kommer vi att analysera självbiografier skrivna av män som har utsatts för våld av en kvinnlig partner. Vi avser att titta närmare på vilken roll maskulinitetsnormerna har haft för männen i vår undersökning, och hur dessa normer eventuellt har påverkat upplevelsen av att vara en man som har utsatts för våld av en kvinnlig partner.

1. 1 Syfte

Syftet med undersökningen är att undersöka hur män som har levt i en nära relation med en kvinna som har utsatt dem för våld upplever sin egen roll och omgivningens syn på dem som våldsutsatta män för att se hur rådande maskulinitetsnormer eventuellt påverkar männens hjälpsökande.

1.2 Frågeställningar

- Hur beskriver männen sina erfarenheter av att vara våldsutsatt av en kvinnlig partner?
- Hur beskriver männen omgivningens syn på dem som våldsutsatta av en kvinnlig partner?
- Vilken påverkan har rådande maskulinitetsnormer haft på männens hjälpsökande?

2 Förklaring av begrepp

Vi kommer i detta avsnitt lyfta fram och definiera begrepp som genomgående förekommer i vår text och är väsentliga för denna uppsats. Vi kommer att använda oss av ordet ”våldsutsatta män” i vår uppsats och kommer då att syfta på de män som utsätts för våld av en kvinnlig partner. Nedan ger vi en förklaring till de begrepp ”våld i nära relationer” och de våldsformer som kommer att användas i vår uppsats.

2.1 Våld

Det finns många olika definitioner på våld. Vi har valt att använda oss av psykologen och våldsforskaren Per Isdals definition av våld.

Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill (Isdal 2001 s. 34).

Per Isdal lyfter olika aspekter av våld varav fysiskt och psykiskt våld är det som kommer att belysas i denna undersökning.

2.1.1 Fysiskt våld

Fysiskt våld menar Isdal (2001) är varje form av fysisk makt som orsakar annan person skada och smärta. Det kan röra sig om att skrämma och kränka en annan person samt ha en påverkan på annan person som gör att denna avstår från saker denne vill eller önskar att göra samt få personen att göra något mot sin egen vilja. Fysiskt våld kan ta sig uttryck i olika handlingar bestående av, slag, sparkar, användning av tillhyggen och liknande (ibid).

2.1.2 Psykiskt våld

Psykiskt våld benämner Isdal (2001) som att skada, kränka eller skrämma person men inte genom fysisk karaktär. Det kan handla om att hota, förödmjukande beteende, utåtagerande svartsjuka eller ta sig uttryck genom att isolera annan person och att utsätta personer för emotionellt våld (ibid).

2.2 Våld i nära relation

För att definiera och tydliggöra begreppet våld i nära relation har vi valt att använda oss av nationellt centrum för kvinnofrids definition som lyder enligt följande:

Våld i nära relationer kännetecknas av att den utsatta har en nära relation till och ofta starka känslomässiga band till förövaren. Detta försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott. Våldet sker vanligtvis inomhus i offrets egen bostad. Det ökar i allvar och intensitet ju längre relationen pågår.

Begreppet våld i nära relationer innefattar alla typer av våld mellan närstående. Det handlar både om heterosexuella och samkönade relationer samt mellan syskon och inom andra familje- och släktrelationer. (Nationellt centrum för kvinnofrids hemsida, den 15 november 2018)

3 Avgränsning

En avgränsning har gjorts till att undersöka de män som har blivit utsatta av en kvinnlig partner i en heterosexuell relation. Vi är medvetna om att våld förekommer även i samkönade relationer och att även det är ett samhällsproblem. Vi har dock valt att fokusera på kvinnors våld mot män eftersom de normer som finns inbäddade i den konstellationen spelar en betydande roll för det vi vill belysa i den här undersökningen.

Till sist kan vi inte nog poängtera att avsikten med att undersöka kvinnors våld mot män inte handlar om att på något sätt förminska den omvända ekvationen. Samtliga studier som vi har tagit del av i samband med skrivandet av kandidatuppsatsen belyser allvarligheten i mäns våld mot kvinnor, och vi delar den synen. Vi har i samma studier sett brister när det kommer till forskning, skydd och stöd för de män som blir utsatta för våld i nära relation av en kvinnlig partner.

4 Kunskapsläge

4.1 Litteratursökning

För att finna underlag till kunskapsläget som knyter an till vårt syfte och våra frågeställningar har vi använt av oss sökmotorerna Lubsearch, Libris, Google och uppsatser.se. Sökord som vi använt oss av har varit: Mansmisshandel, våldsutsatta män, battered men, domestic violence, abuse, kvinnor som slår män. Då sökträffarna visade sig vara begränsade fick vi även vända oss till andra kandidatuppsatser som belyser det område som vi har undersökt för att hitta referenser som vi har ansett vara relevanta.

4.2 Att mäta våld

Avhandlingen *Män, våld och moralarbete* (Boethius 2015) är baserad på en undersökning av mäns upplevelse av våld i nära relationer. Männerna i undersökningen har frivilligt sökt sig till mansverksamheter som är inriktade på våldsproblematik, och den största delen av avhandlingen fokuserar på männens våld mot kvinnliga partners. Boethius (2015) menar att studierna om våld i nära relationer i Sverige har kommit att tolkas som en del av mäns våld mot kvinnor och som ett uttryck för könsordningen, och att den omvända situationen med kvinnors våld mot män därför inte har uppmärksamats nämnvärt inom svensk forskning. Det är först på senare tid som ämnet har börjat få plats även om problemet inte är något nytt.

Psykologen Lawick (2013) har inriktat sig på relationsvåld och lyfter problemet som komplext och flerdimensionellt på sätt som innebär att det är svårt att fånga fenomenet i sin helhet. Även Boethius (2015) tar upp svårigheterna med att mäta omfattningen av våld i nära relationer då det är många omständigheter som kan påverka resultaten i sådana undersökningar. För att nämna några anger hon att olika definitioner, urval och tidsperspektiv är påverkansfaktorer. När våld mäts behöver man studera den sociala och samhälleliga kontext som våldet äger rum i. De våldssituationer som är moraliskt försvarbara är nämligen beroende av detta och kan därför skilja sig beroende på plats och tid (Boethius 2015). Det fanns en tid i Sverige då barnaga sågs som en självklar del i barnuppfostran medan det idag innebär aktualisering hos socialtjänsten och eventuella åtgärder för att skydda barnet.

Även Nybergh et al (2013) problematiserar kring svårigheterna med att presentera ett resultat av våldets förekomst. I deras enkätundersökning fanns en större skillnad i våldsutsattheten mellan könen beroende på om våldet hade skett senaste året eller tidigare i livet. Att det skiljer sig i statistiken beroende på vilken tidpunkt som efterfrågas tyder på att det kontextuella sammanhanget måste finnas i åtanke vid mätning av våldsutsatthet mellan könen.

I presentationen av statistik behövs det även finnas en medvetenhet om det stora mörkertalet som är förenat med mätningar av våld i nära relation. Exempel på det hittas i undersökningarna som Brå har gjort då dessa visar att det är fler personer som uppger sig vara utsatta än vad anmälningsstatistiken visar (Hradilova Selin 2009, Frenzel 2014).

4.3 Mäns utsatthet för våld i nära relation av en kvinnlig partner

I två rapporter från Brå finns en kartläggning över våld i nära relation där både män och kvinnor har inkluderats (Hradilova Selin 2009, Frenzel 2014). Rapporten från år 2009 var första gången som männen lyftes i rollen som utsatta snarare än förövare, och det visade sig att en av sex personer som utsätts för våld i nära relationer i Sverige är en man (Hradilova Selin 2009). Den rapport som utgavs år 2014 baserades på den nationella trygghetsundersökningen som genomfördes år 2012. I den framgick det att andelen män som utsattes för våld i nära relation i stort sett var jämnstor med andelen kvinnor (Frenzel 2014).

Fler svenska studier som har inkluderat mäns utsatthet för våld i nära relation har gjorts av Nybergh et al (2013) och Lövestad och Krantz (2012). *Self-reported exposure to intimate partner violence among women and men in Sweden: results from a population-based survey* (Nybergh et al 2013) och *Men's and women's exposure and perpetration of partner violence: an epidemiological study from Sweden* (Lövestad och Krantz 2012) presenterar resultat från enkätstudier med avsikt att undersöka den självrapporterade utsattheten för våld i nära relation bland både kvinnor och män. Det visade sig att omfattningen var jämlik i båda studierna när det kom till utsattheten avseende det senaste året då undersökningen genomfördes (Nybergh et al 2013; Lövestad & Krantz 2012).

Genom att även inkludera männen i undersökningarna har man kunnat studera hur våldets karaktär såg ut i förhållande till kön. Resultatet visar att kvinnor utsätts för grövre fysiskt våld och att det våld som män utsätts för främst utgörs av psykiskt våld (Hradilova Selin 2009; Nybergh et al 2013). Lawick (2013) menar att det psykiska våldet många gånger anses som skadligare än det fysiska på så sätt att slagen från det fysiska våldet går att lägga bakom sig, medan minnet av sårande ord och hotfulla blickar är något som finns kvar även efter våldets slut.

4.4 Maskulinitet kopplat till brottsofferstatus

I avhandlingen *Gestaltningar av offererfarenheter: samtal med unga män som utsatts för brott* har Burcar (2005) mött unga män som har utsatts för rån eller misshandel för att höra deras erfarenheter av att vara man och brottsoffer. Burcar (2005) problematiserar kring hur offeridentiteten blir till och sätter det i relation till hur den konstrueras både av samhället och av den man som själv är utsatt för brott. Männerna målar upp en schablonbild över vem som är ett offer och det är den bilden som de sedan förhåller sig till när de pratar om sin egen utsatthet (Burcar 2005). Offerskapet blir något som mäts i graden av sympati som den brottsutsatta personen blir bemött av från omgivningen, vilket innebär att brottsoffer blir den som man ”tycker synd om” (ibid).

I artikeln *I'm not a victim she's an abuser* har Durfee (2011) analyserat mäns ansökningar om kontaktförbud till följd av att ha utsatts för våld i nära relation av en kvinnlig partner. Syftet med undersökningen var att studera hur männen beskriver sig själva och förhåller sig till de motsägande diskurser kring offerstatus, hegemonisk maskulinitet samt synen på våld i nära relationer när de rapporterar händelser om våldsutsatthet i nära relation av en kvinnlig partner. Durfee (2011) har undersökt hur männen konstruerar sina erfarenheter och omgivningens bemötande utifrån rådande normer kring att vara man och brottsoffer. I resultatet framkom det att männen inte identifierade sig som offer, istället upplevde de sig vara i kontroll över situationen. Trots att männen utsattes för både fysiskt och psykiskt våld kände de ingen rädsla för sina partners (Durfee 2011).

Männen i Boethius (2015) studie tar även de avstånd till att känna rädsla och beskriver istället våldet som ”störigt och irriterande”. Likt Durfees (2011) studie poängterar männen att de har

våldet, och därmed situationen, under kontroll med hänvisning till sin fysiska överlägsenhet som gör att de kan ta sig ur våldssituationen när de vill (Boethius 2015). På så sätt framställer inte de heller sin utsatthet som om de vore ett idealt brottsoffer. Durfee (2011) förklarar detta på så sätt att konstruktionen av våldsutsatt i en nära relation är feminiserad och att den hegemoniska maskuliniteten formar männens berättelser. För att tilldelas brottsofferstatus måste man erkänna sin hjälplöshet och svaghet, samtidigt som man för att upprätthålla hegemonisk maskulinitet måste vidmakthålla osårbarhet samt upprätthålla sin kontroll och manlighet (ibid).

Maskulinitetens påverkan på den självupplevda brottsofferstatusen och när det kommer till samhällets syn på det idealiska offret hittas i en artikel skriven av Migliaccio (2001). Han har undersökt mäns våldsutsatthet av en kvinnlig partner i amerikanska förhållanden. Undersökningen utgår dels från respondenternas upplevelser kring kampen att upprätthålla sin maskulinitet för egen del, men också hur de har upplevt kontakten med berörda hjälpinstitutioner. Egenskaper som finns inbäddat i maskulinitet är styrka, självständighet samt en fysisk förmåga att ta tillvara på sig själv (Migliaccio 2001). På grund av dessa egenskaper menar författaren att om en man utsätts för våld av en kvinnlig partner så ifrågasätts mannen i frågas maskulinitet. Femininitet är kopplat till de egenskaper som kan sättas i motsats till maskuliniteten och exempel på det är skörhet och en fysisk underlägsenhet. Det här blir de egenskaper som kopplas till offerstatus och utsatthet. Synen på män som offer i sammanhanget går därmed inte i linje med de normativa föreställningar som råder vilket medför att män inte kan tillräknas som ”fullvärdiga offer”. De män som utsätts för våld av en kvinnlig partner anses därmed vara avvikande vilket leder till en marginalisering i ett samhälle som lever efter den hegemoniska maskulinitetsnormen. Detta kan ge upphov till att den egna upplevelsen av att vara våldsutsatt förminskas till följd av att männen inte erkänner sig vara offer för våld i syfte att bibehålla sin maskulinitet (ibid).

4.5 Maskulinitet kopplat till hjälpsökande

I Brås rapport (Frenzel 2014) framkommer det att män i lägre utsträckning söker hjälp för sin våldsutsatthet. Samtidigt visar både Hradilova Selin (2009) och Boethius (2015) att det finns en brist på hjälpinstanser för våldsutsatta män i Sverige. Det finns däremot flera mottagningar som vänder sig till manliga förövare, det vill säga de män som behöver hjälp med att bryta sitt

våldsamma beteende. De våldsutsatta männen utesluts inte, men det finns en avsaknad av verksamheter som riktar in sig enbart på våldsutsattheten (Hradilova Selin 2009; Boethius 2015). Att det ser ut såhär speglar även det som männen själva beskriver sig ha upplevt när det kommer till deras hjälpsökande (Hradilova Selin 2009). Tsui, Cheung och Leung (2010) har undersökt män som har utsatts för våld i nära relation och deras hjälpsökande och lyfter bristen på hjälpinstanser. Författarna menar att bristen påverkar männens hjälpsökande negativt eller att de väljer att inte söka någon hjälp alls.

Att en man som utsätts för våld i nära relation av en kvinnlig partner väljer att inte söka hjälp kan kopplas till en rädsla att bli ifrågasatt och utmålade som förövare (Tsui, Cheung & Leung 2010). En del män drar sig från att söka stöd även hos den närmsta omgivningen eftersom det finns en föreställning om att ingen skulle förstå deras situation (Migliaccio 2001). Att inte söka stöd kan även handla om att inte kunna berätta eftersom den utsatta mannen kan hamna i ett tillstånd av vad Migliaccio (2001) kallar för stoicism. Det innebär en avsaknad av känslor eller kännande (ibid). Kopplat till stoicism i en våldsutsatt mans fall kan vara tanken om att inte ha blivit orsakad någon allvarlig fysisk skada, vilket kan förklaras som att mannen inte vill visa sig sårbar. Att negligera sina fysiska skador kan enligt Migliaccio (2001) kopplas till att den maskulina identiteten kan få mannen att förminska sin fysiska och psykiska utsatthet. När männen i Burcars (2005) studie gör en liknande förminskning av de fysiska skador som har uppkommit av relationsvåld kopplar hon det till att männen önskar att tona ner allvaret i brottet de har utsatts för.

Patriarkaliska strukturer i det omgivande samhället medför att det inte anses legitimt att som man hävda att vara våldsutsatt av en kvinnlig partner (Migliaccio 2001). Männen som har studerats av både Migliaccio (2001) och Tsui, Cheung och Leung (2010) belyser skuld, skam och normativa föreställningar kring mäns fysiska överlägsenhet och förmåga till att försvara sig som faktorer till varför de väljer bort hjälpsökandet. En känsla av att vara omanlig om man rapporterar händelser av våld förekommer också (Migliaccio 2001).

5 Teoretiska utgångspunkter

Det teoretiska ramverk som empirin kommer att analyseras efter utgörs av R.W Connells maskulinitetsteori, Nils Christies definition av det idealiska brottsoffret samt Steff och Sharrins beskrivning av skamprocessen. I R.W Connells (1995) maskulinitetsteori beskrivs olika former av maskulinitet varav den hegemoniska och underordnade är de som har använts i den här undersökningen. Den hegemoniska maskuliniteten och det den avser att gestalta så som framgång, styrka, fysisk överlägsenhet och mannen som överordnad kvinnan har applicerats i vår analys för att förklara nyanser och utsagor från de respondenter vi har undersökt. Vi har applicerat begreppet den underordnade maskuliniteten för att analysera hur det tar sig uttryck när en man inte når upp till kriterierna för den hegemoniska maskuliniteten. Genom att använda oss av Connells (1995) maskulinitetsteori ges en djupgående förståelse för hur respondenternas upplevelser av att vara våldsutsatta män av en kvinnlig förövare kan tolkas.

Nils Christies (2001) beskrivning av det idealiska brottsoffret används i den här undersökningen för att belysa den samhälleliga och normativa bild som finns av den som blir utsatt för ett brott. Syftet med att utgå från de egenskaper som tillskrivs ett idealiskt brottsoffer är att nå förståelse för de normer som råder inom brottsofferdiskursen.

Skamperspektivet finns med som ett teoretiskt begrepp då det är en återkommande faktor i den insamlade empirin. Vi har valt att använda oss av det som händer kognitivt med en människa som hamnar i situationer som är förknippade med skam genom att utgå från Scheff och Starrins (2013) teori om skamprocessen. Med hjälp av skamprocessen har vi kunnat analysera hur skammen befäster sig hos de undersökta männen och vilken påverkan den har på männens erfarenhet av att vara våldsutsatt av en kvinnlig partner.

5.1 Maskulinitet

Enligt maskulinitetsteorin diskuterar författaren olika typer av maskuliniteter och hur relationer mellan dessa karakteriseras (Connell 1995). Connell förklarar hegemonisk maskulinitet som den överordnade maskuliniteten. Utifrån den hegemoniska maskuliniteten hänvisar Connell till den vite heterosexuella mannen som ges hög status utifrån attribut som

värdesätts i samhället. Connell exemplifierar hegemonisk maskulinitet genom den mäktiga militären som har pondus och status utifrån den rådande omgivningen (ibid). Denna form av maskulinitet upprätthåller patriarkatets legitimitet, det vill säga garanterar mäns dominant position och kvinnans underordnade position i samhället (ibid). Connell menar att det är den hegemoniska maskuliniteten som är den alla män strävar efter att uppnå, men få som de facto uppnår i realiteten. Den hegemoniska maskuliniteten är den norm som män jämförs mot, och att avvika från den ses enligt Connell som att män dras mot feminina drag (ibid). Trots att få uppnår status enligt den hegemoniska maskuliniteten hänvisar författaren till att majoriteten av män fördelaktigt drar nytta av den genom att de tillgodogör sig den patriarkaliska utdelningen (ibid).

I analysen har vi främst använt oss av Connells (1995) beskrivning av den hegemoniska maskuliniteten. För att förstärka dess innebörd behövs en genomgång av ytterligare en maskulinitetsformation som Connell menar innefattas i maskulinitetsbegreppet, vilket är som den underordnade maskuliniteten (ibid). Connell belyser att hegemoni ska ses i sammanhanget av den kulturella dominans som finns i samhället som helhet (ibid). Det kulturella sammanhanget bygger på en dominans samt underordning mellan olika grupper av män i samhället. Connell beskriver den underordnade maskuliniteten som de som inte kan dra fördel av den patriarkaliska struktur som finns och författaren hänvisar till homosexuella män (ibid). Den underordnade maskuliniteten kan inte tillgodogöra sig de fördelar som hegemonin innebär.

5.2 Det idealiska brottsoffret

Med Christies begrepp om ”det idealiska brottsoffret” syftar han på den eller de personer som utsätts för brott och som lättast får fullständig och legitim status som offer. Han utelämnar alltså de personer som har ökad risk för att utsättas för brott eller oftast blir utsatta samt de som själva ser sig som offer (Christie 2001). Som exempel på vilka som ingår i kategorin ”det idealiska brottsoffret” ges en äldre kvinna som har tagit hand om sin sjuka syster och som på vägen hem blir slagen av en stor man. Mannen tar dessutom olovligen kvinnans väska och för pengarna som hittas i väskan köper mannen droger eller alkohol. Motsatsen till den här karaktären blir den unge mannen som befinner sig på en bar och blir slagen i huvudet av en bekant som olovligen tar hans pengar. Distinktionen mellan de brottsutsatta blir i mätning av

svaghet kontra styrka, att den ena har tagit hand om sin sjuka syster medan den andra inte ägnat sig åt ett liknande respektabelt projekt. Det handlar även om att det ena offret kunde och borde ha skyddat sig genom att inte ha befunnit sig på platsen medan det andra offret inte kunde klandras för att ha gått på gatan under dagtid. Det unga manliga offret anses likställt med gärningsperson i form av storlek och står denne nära, medan den äldre kvinnans gärningsperson är stor och ond och för henne okänd (ibid).

De samlade egenskaper som karaktäriserar det "idealiska brottsoffret" är:

- offret är svagt
- offret är involverat i en respektabel aktivitet
- offret är på väg till eller från en plats som hen inte kan klandras för
- gärningspersonen anses vara i överläge och beskrivs i negativa termer
- offret har ingen relation till gärningspersonen
- offret ges tillräckligt med sympati för att kunna hävda sin "offerstatus"

5.3 Skamprocessen

Den socialt utsatta och underordnade grupp som vi har valt att studera är starkt förknippad med skamkänslor. I en sådan grupp riskerar dessutom skammen att bli dubbel genom omgivningens syn samt genom den syn man har på sig själv som utsatt i sin situation. Konsekvensen av detta kan bli att den underordnade sociala positionen bekräftas och att man tenderar att spegla sig själv genom omgivningens syn på en (Scheff & Starrin 2013). Det finns därför en betydelse i att förstå människors skamkänslor och dess koppling till sociala samband för att förstå och närma sig en lösning på sociala problem (ibid).

När något händer som triggar skamkänslorna så startas vad Scheff och Starrin (2013) menar är en skamprocess. En del i denna process är den kognitiva fasen. Det är här som tankarna om det egna värdet väcks och det är vanligt att man börjar tänka på sig själv i sämre termer som förstärker en negativ självbild och känslor av värdelöshet. I det uppstår en ambivalens i önskan om att bli osynlig och sjunka genom jorden samtidigt som det finns en önskan om att bli sedd. Personen söker närhet, men fruktar den samtidigt eller så önskar personen att bli lämnad samtidigt som det finns en rädsla över att bli lämnad för alltid (ibid).

Några av de faktorer som kan trigga skamprocessen är när en persons positiva sidor och egenskaper negligeras eller när en persons fel och brister är det som uppmärksammas. Personens dåliga sidor lyfts upp medan de bra ignoreras och det är detta som utmärker underordningens skam (Scheff & Starrin 2013). Faktorerna återfinns i utsatta grupper som inte får den status och respekt som de önskar och borde få. Istället anstränger dessa människor sig för att skydda det sårade självet från att bli mer sårat. Här kan det sedan ta två riktningar. Man kan känna ett behov av att dra sig undan och undvika möten eller situationer i syfte att inte utsätta sig för en fördomsfull omgivning som föraktar, hånar och är nedlåtande (Scheff & Starrin 2013). Den andra riktningen är att skydda sig genom att söka socialt stöd hos nära och kära, att motivera sig själv genom att exempelvis se det ljusa i tillvaron och tänka att det kunde ha varit värre. Man står helt enkelt inför beslutet om skamprocessen ska leda till en acceptans av skammen eller en avvärjning mot den (ibid).

6 Metod

6.1 Metodologiska överväganden

Då syftet med vår undersökning är att undersöka den subjektiva erfarenheten hos män som blivit utsatta för relationsvåld bedömde vi att en kvalitativ ansats var lämplig att ha som utgångspunkt. Vi har gjort en kvalitativ innehållsanalys av fyra stycken självbiografier skrivna av män som har erfarenhet av att vara utsatta för våld av en kvinnlig partner. För att få svar på våra frågeställningar var kvalitativ ansats det som hjälpte oss att fånga respondenternas upplevelser. En kvalitativ metod används med fördel för vårt syfte då en sådan metod kommer åt specifika nyanser och djup i den insamlade empirin (Lind 2014). Den kvalitativa metoden inriktar sig på att förstå ett mindre antal människors subjektiva upplevelser av ett fenomen. Genom att använda kvalitativ metod kan man erhålla ett resultat innehållandes detaljerade beskrivningar samt få en djupare förståelse kring ett fenomen vilket kan ge upphov till nya infallsvinklar och insikter (Bryman 2008).

Analys av den insamlade empirin har skett genom en kvalitativ innehållsanalys. Det är en form av kvalitativ metod som används för att tolka texter och dokument. I samhällsvetenskapen studeras texter främst för att förstå olika fenomen i det samhälle som den text man konsumerar är ett uttryck för (Boréus 2015). I vår undersökning har vi en hermeneutisk vetenskapssyn, vilket lämpar sig bra i en kvalitativ innehållsanalys då det innebär att man har förankring i ett tolkande vetenskapsideal (Hallgren, Graneheim & Lundman 2004; Lind 2014). Bryman (2008) menar att grundidén inom hermeneutiken är att man som forskare har förståelse för och fokus på den sociala kontext som texten producerades i. De texter som är föremål för kvalitativ innehållsanalys bör därför ses i sitt sammanhang, vilket innebär att tolkning av deltagarnas berättelser bör göras med medvetenhet om rådande kultur, deras personliga historia och livsvillkor (Hallgren, Graneheim & Lundman 2017).

För att besvara våra frågeställningar hade undersökningen kunnat genomföras med semistrukturerade intervjuer. Fördelen med intervjuer är att man kan fördjupa sig och ställa följdfrågor vid intressanta teman. Intervjupersonen har även möjlighet att förtydliga om det är något svar som är oklart (Bryman 2008). Anledning till att det valda ämnet istället undersöktes genom innehållsanalys utgår främst ifrån att män som utsätts för våld av en

kvinnlig partner utgör en känslig grupp. Valet blev den kvalitativa innehållsanalysen med anledning av att det är en metod som är lämpad för att studera ”känsliga” områden (Hallgren, Graneheim & Lundman 2017).

6.2 Metodens förtjänster och begränsningar

Lind (2014) menar att fördelen med att undersöka olika former av dokument är att det material vi använder är oberoende av oss och våra frågor. Nackdelen kan vara att det inte går att besvara våra frågor genom det material vi har använt. Anledning kan vara att materialet har skapats i andra sammanhang och utifrån andra syften (ibid). Vår empiri bestående av självbiografier är skrivet för att förmedla en persons upplevelse av sin situation. Empirin är inte skapad i ett sammanhang för att analyseras i en vetenskaplig studie utan för att förmedla en erfarenhet av ett visst fenomen. Med anledning av detta har vi i efterhand fått justera såväl syfte som frågeställningar för att vara kompatibla med det vi fått fram genom vår empiri.

En begränsning i en kvalitativ metod som innehållsanalys är huruvida resultaten i analysen går att generalisera och på så sätt säga något om en större population. Det här kan vara en brist i kvalitativ forskning då det inte går att genomföra stickprov eller sannolikhetskalkyler på en sådan typ av undersökning. För att närma sig generalisering ska en med försiktighet bedöma om resultatet från undersökningen går att överföra till andra typer av områden eller miljöer (Svensson & Ahrne 2015).

I en kvalitativ undersökning finns det även risk för vad Bryman (2008) kallar för ”audience reception”. Det innebär att vi som läsare kan vara aktiva i tolkandet av det vi läser, och att det då kan spela in att vi har med oss perspektiv som finns inbäddade i samhällsvetenskapen. Att vara två personer minskar risken för audience reception genom att vi kunnat diskutera hur vi ska tolka materialet på ett objektiva sätt och inte låta våra subjektiva uppfattningar och förförståelse styra oss i processen.

I valet av att använda en empiri bestående av självbiografier skrivna av den målgrupp vi avsett att undersöka hittas både förtjänster och begränsningar. Det är viktigt att poängtera att det är författarnas egna berättelser och därmed deras val av ord och perspektiv. Det innebär att de även väljer vad som ska skrivas och därmed finns det inte några garantier för att det som berättas verkligen är självupplevt eller ens är sant. Fördelen med att använda självbiografier är

att vi ges en fördjupad bild av fenomenet då författarna ger oss en tillgång till sin livsberättelse som hade varit svår att komma åt med andra metoder.

6.3 Urval

För att samla in vår empiri var vår utgångspunkt att använda oss av ett målinriktat urval. Ett målinriktat urval innebär att man på ett systematiskt sätt väljer ut de texter som har relevans för undersökningen (Bryman 2008). Då vi hade svårigheter att få in underlag som skulle komma att utgöra vår empiri fick vi istället använda oss av ett bekvämlighetsurval. Ett bekvämlighetsurval kan sägas bestå av sådant material som finns lättillgängligt för forskaren (Bryman 2008). För att finna lämplig empiri till vår undersökning använde vi oss av olika sökmotorer för att undersöka tillgängligt material. Då ämnet var snävt och relativt outforskat hade vi en del svårigheter att finna underlag. Vi vände oss till en e-bokhandel där vi slutligen fann de fyra självbiografier som kom att utgöra vår empiri. Biografierna var skrivna av män som utsatts för våld av en kvinnlig partner i en nära relation. Då tillgängligheten på empiri var bristande begränsades vårt urval till de fyra biografier som fanns tillgängliga utifrån denna genre. Därmed fick vårt urval förändras till ett bekvämlighetsurval då Bryman (2008) menar att anledningen till ett bekvämlighetsurval kan vara ett resultat av bristande tillgänglighet av empiriskt underlag.

Den största nackdel som beskrivs i litteraturen avseende bekvämlighetsurval är att de enheter som undersökts inte kan vara representativa för alla enheter som hade kunnat ingå i vår undersökning. Med anledning av detta begränsas generaliserbarheten negativt (Bryman 2008). Resultatet av vår genomförda undersökning begränsas av den anledningen till att vara representativ enbart för de författare som har ingått i undersökningen.

6.4 Metodens tillförlitlighet

Resultatet i en kvalitativ undersökning är den subjektiva bild en forskare får utifrån en social kontext med sociala betingelser (Bryman 2008). För att visa på tillförlitligheten i vår undersökning har vi använt oss av begreppen autenticitet, pålitlighet och träffsäkerhet. Genom att titta på äktheten i dataunderlaget, att undersökningen har genomförts på ett konsekvent sätt

så att en tredje part ska kunna bedöma hur vi har gått tillväga genom hela processen samt att vår undersökning belyser det som vi avser att undersöka så säkerställer vi tillförlitligheten i den insamlade empirin (Lind 2014). För att stärka tillförlitligheten i undersökningen har vi valt att vara tydliga och transparenta i viktiga delar av forskningsprocessen genom att tydligt påvisa tillvägagångssätt i urvalsprocessen där vi beskrivit anledning till vårt val av empiri samt hur vi funnit underlaget. Vi har redogjort för vilka teman som framkommit i vår analys genom att direkt citera de ord som författarna till respektive böcker använt sig av för att beskriva situationen. På så vis kan läsaren se en del av källan till det resultat som presenterats. Genom att vara två personer i undersökningen uppfyller vi kriteriet för vad Bryman (2008) benämner som intern reliabilitet genom att gemensamt komma överens om hur vår empiri ska tolkas.

En vanlig kritik mot kvalitativa undersökningar är just att de resultat som genereras går att ifrågasättas på grund av att de i stor utsträckning grundar sig på forskarens egna uppfattningar om vad som är viktigt och betydelsefullt samt på förhållandet som etableras med undersökningsspersonen (Bryman 2008). Vår metod har inte bestått i att träffa en person fysiskt, men böckerna vi läst är skrivna av människor och det innebär att vi som tolkande människor kommer med våra egna värderingar och åsikter när vi läser. Därför har vi varit medvetna om att vår roll som studerande av ett fenomen med en kvalitativ metod innebär risker som kommer med att vara subjektiv (Bryman 2008). För att underlätta dessa risker när det kommer till undersökningens pålitlighet är det viktigt att kunna påvisa att den har gjorts på ett systematiskt sätt. Genom att vara klar och tydlig i presentationen av genomförandet blir det lättare för tredje part som inte har varit med under hela processen att kunna läsa vår undersökning och ta ställning till dess trovärdighet (Lind 2014).

6.5 Bearbetning och analys

För att bearbeta det material vi fick efter genomläsning har vi använt oss av Rennstam och Wästerfors (2015) tre grundläggande arbetssätt: sortera, reducera och argumentera. Vi satt gemensamt och sammanställde de resultat vi fått och kunde vid genomgång urskilja gemensamma teman samt saker som skiljde biografierna åt. Vi fann två övergripande teman i ”*Den egna rollen*” samt ”*Hjälpsökande*”. Vi sorterade sedan in meningsenheter efter relevans under våra teman och skapade därefter underkategorier till dessa. Det här är en process som

Rennstam och Wästerfors (2015) i en hänvisning till Charmaz beskriver som vägen från en öppen kodning till en mer fokuserad kodning. Vi har gått från att koda spontant baserat på den tidigare forskning och de teorier som vi har läst in oss på, till att börja se återkommande mönster som vi sedan applicerat på valda teman. Syftet med att bearbeta sitt insamlade material är att skapa ett system och synliggöra mönster för att lättare kunna analysera materialet. Vi har avsett att belysa både variation och mönster genom att titta på vilka likheter och skillnader vi hittat mellan självbiografierna. Genom att leta efter återkommande teman och titta på hur fenomenet våldsutsatta män beskrivs i böckerna ville vi fånga det som belyser syftet med vår undersökning. Dock var vi öppna för att vi eventuellt skulle komma att finna avvikelser (ibid).

På ovan beskrivet tillvägagångssätt reducerade vi materialet till en hanterbar mängd för att kunna genomföra vår analys. På så vis skapades ordning i vad som till en början upplevdes som ett kaos, för att få en samlad bild över det insamlade materialet. Vi har som nämnts innan reducerat i vår empiri och skapat underrubriker kopplade till våra teman för att kunna lyfta fram det väsentliga. Risken med tillvägagångssättet är att nyanser och komplexitet försvinner i sällandet (Bryman 2008). Detta har vi varit medvetna om, samtidigt var det våra frågeställningar som skulle besvaras vilket innebar en omöjlighet att ta med allt.

Vi har en induktiv ansats på vår undersökning, vilket innebär att vi har sökt efter mönster i empirin för att kunna dra ”generella” slutsatser utifrån varje enskild respondent (Hallgren, Graneheim & Lundman 2017). Den induktiva ansatsen innebär att empirin har analyserats förutsättningslöst då vi inte har bestämt kategorier och teman på förhand utan har istället låtit texten tala (Bryman 2008). Vi har dock ställt frågor till texten för att skapa en struktur som gör materialet hanterbart och underlättar för att urskilja olika teman som uppkommit. Vi började med att noggrant läsa de fyra självbiografierna. Innan genomläsning hade vi konstruerat frågeställningar till texterna som var följande:

- Hur beskriver författaren sig själv som våldsutsatt?
- Vem vänder författaren sig till för stöd och hjälp?
- Hur besvaras författarens eventuella hjälpsökande?
- Hur pratar författaren till andra om sig själv som våldsutsatt?
- Hur beskriver männen bemötandet av sin närmsta omgivning när/om han har vänt sig till dem?

Under läsningen plockade vi sedan ut och skrev ner meningsenheter som besvarade de frågor vi ställt till våra texter. Nackdelen med tillvägagångssättet att använda oss av frågor till texten var att någon av biografierna ej gav tydliga svar på de frågor vi ställt medan andra frågor besvarades utförligt. Detta har medfört att någon av böckerna inte ges samma utrymme i vår analys som andra även om vi försökt göra en rättvis fördelning.

Då vi har valt att analysera egenupplevda erfarenheter producerade i text så har det varit viktigt med en transparens i vår läsning av texterna samt en medvetenhet om att det är författarnas upplevelse och erfarenhet vi har avsett att förstå.

6.6 Materialbeskrivning

Materialet som har utgjort vår empiri består av fyra självbiografier. I vår analys har vi valt att benämna författarna vid för- och efternamn när vi hänvisar till de olika självbiografierna. Om vi skriver om alla fyra författare kommer vi att benämna dem som “männen”. I de fall då det görs en jämförelse med andra studier kommer vi att benämna författarna som “de undersökta männen” eller “männen i vår undersökning”.

6.7 Presentation av biografier

6.7.1 Alonzo, Michael (2007). *Ge aldrig upp*. Finland: Frank Förlag.

Boken handlar om Michael som blev kär i Johanna. Johanna var till en början omhändertagande och godhjärtad gentemot Michael. Ett halvår in i relationen gifte de sig och det var också då som Johanna började bli våldsam mot Michael och de hade kommit till början på något som Michael beskrev som terror. Deras relation präglades av psykisk och fysisk misshandel, manipulation och kontroll. När paret blev med barn bestämde Johanna sig för att hon inte ville att Michael skulle vara pappan till barnet och gjorde därför allt för att han inte skulle ha kontakt med deras son.

6.7.2 Forrestgate, Glenn. (2010) *När mardrömmen blev sann*. Falund: AnomaR Förlag.

Boken handlar om Glenns relation med Melinda, en psykiskt sjuk kvinna som han levde tillsammans med i tio år. Under deras tioåriga relation var Melinda kontrollerande och utövade både fysiskt och psykiskt våld mot Glenn i stort sett dagligen. Till slut blev Glenn så pass nedbruten att han inte såg någon annan utväg än att polisanmäla sig själv för ett brott som han inte hade begått. På så sätt skulle han ta sig ur den våldsamma relationen.

6.7.3 Korkmaz, Ferat. (2010) *Pappa älskar dig*. Malmö: AOO Media & Förlag AB.

Boken handlar om Ferat som blir förälskad i Selma. Selma började utöva psykisk misshandel mot Ferat relativt tidigt i relationen och Ferat funderade tidigt på att lämna henne. Istället blev paret med barn och Ferat valde därför att stanna kvar i relationen. Från det att Selma blev gravid påbörjade hon ett psykiskt våld som innefattade Ferats relation till deras barn. Selma flydde landet med barnet och satte upp hinder för Ferats kontakt med barnet. I fyra år kämpade Ferat i olika vårdnadstvister vilket ledde till att han förlorade vårdnaden om sonen.

6.7.4 Torret, J (2015) *Klappar och slag*. Books on Demand.

Boken handlar om J. Torret och den relation han hade med en kvinna vid namn Lotta. Lotta började tidigt i relationen att uppvisa ett kontrollerande beteende gentemot J. Torret som allteftersom tiden gick tog sig uttryck genom fysiskt och psykiskt våld. Våldet J. Torret utsattes för var grovt och orsakade honom allvarliga fysiska och psykiska skador, en del bestående. Situationen blev så allvarlig så att J. Torret fruktade för sitt liv om han stannade kvar i relationen vilket ledde till att han efter några år valde att fly från sin våldsamma partner. Efter uppbrottet började J. Torrets kamp till att återhämta sig och återfå någon form av livskvalité dels genom stöd från närstående samt genom ett omfattande stöd från psykiatri och sjukvården.

6.8 Arbetsfördelning

Undersökningens samtliga delar har genomförts gemensamt. Ingen har haft huvudansvaret över speciella avsnitt, men specifika fokusområden har delats upp för att sedan skrivas ihop gemensamt. Exempel på arbetsfördelning kan ges från kapitlet för kunskapsläget där författare 1 har fokuserat på internationella studier medan författare 2 har fokuserat på svenska studier.

7 Forskningsetiska överväganden

Att bedriva forskning som rör människor och deras livsvillkor kan vara känsligt, men också något som är direkt nödvändigt då det är i syfte att förbättra dessa livsvillkor. Forskningen som görs ska därför vara inriktad på väsentliga frågor och vara av hög kvalitet samtidigt som människorna som är föremål för forskningen har rätt att skyddas från insyn i sina livsförhållanden som är direkt obefogad. Denna balansgång sker mellan det så kallade forskningskravet och individskyddskravet. När man startar ett forskningsprojekt ska övervägande ske mellan dessa två krav och ställa värdet av den kunskap som forskningen kan generera mot eventuella konsekvenser forskningen kan få för berörda deltagare (Vetenskapsrådet u.å.). För att underlätta i detta övervägande tar Vetenskapsrådet (u.å.) upp fyra forskningsetiska principer som kan ses som riktlinjer som ska vägleda forskaren. De fyra principerna är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. De innebär att den som deltar i en studie ska informeras om studiens syfte och samtycka till sitt deltagande i den. De innebär även att forskaren ska hantera materialet med konfidentialitet och använda det enbart för att kunna uppfylla studiens syfte.

Sett till att innehållsanalysen är en metod som inte innebär en direkt kontakt med människor kan den etiska diskussionen ses som mindre aktuell än vid andra metodval. Svensson och Ahrne (2015) menar dock att man även genom att analysera texter av olika slag kommer i kontakt med människor, även om det är på ett mer indirekt sätt. De texter som undersöks är skapade av och för människor och därmed kan undersökningen av dem också få konsekvenser för människor. I vår undersökning har vi dessutom läst böcker baserade på personers egna upplevelser av att befinna sig i en känslig situation som våldsutsatt av någon som personen har haft en nära relation med. Då det här är personer som vi inte träffat kan vi inte uppfylla de forskningsetiska principerna som riktar sig till själva deltagandet i undersökningen. Med det sagt kan vi inte ta för givet att författarna bakom böckerna har haft en tanke på att deras berättelser ska utgöra underlag för analys eller diskussion (Berg 2015). Det har därför varit viktigt för oss att vara medvetna om detta och närma oss författarnas berättelser på ett respektfullt sätt. Vi anser att den fjärde forskningsetiska principen gällande att enbart använda materialet för att besvara undersökningens syfte är något som vi tagit i särskild beaktning när vi genomfört vår undersökning.

8 Analys och resultat

I det här kapitlet presenteras resultatet av den kvalitativa innehållsanalysen som är baserad på fyra självbiografier. Ur insamlad data identifierades två teman som är kopplade till undersökningens frågeställningar och syfte. De två temana har sedan delats upp i underkategorier. Det första temat kommer att beröra den egna rollen med syfte att fånga de undersökta männens erfarenheter av att vara våldsutsatt av en kvinnlig partner. Gemensamma mönster som uppkom var männens problematisering kring skamkänslor och huruvida de identifierade sig som brottsoffer. Utifrån det skapades kategorierna *Männens skamprocesser* och *De icke-idealiska brottsoffren*.

Vidare kommer det andra temat om männens hjälpsökande att studeras för att se hur det konkret har sett ut och vilka attityder och bemötande de i så fall har mötts av. Utifrån detta tema hittades gemensamma mönster i motvilja till hjälpsökande kopplat till de normativa attityder och föreställningar som finns inbäddat i samhällets strukturer och den närmaste omgivningen. Detta genererade i kategorierna *Stöd, attityder och bemötande från den närmaste omgivningen*, *Stöd, attityder och bemötande från de samhälleliga instanserna* samt *Hinder för hjälpsökande*.

8.1 Den egna rollen

Det här temat ger en bild av hur de studerade männen förhåller sig till rollen som våldsutsatt. Det faktum att det är i förhållande till en kvinnlig partner har visat sig vara en betydande faktor för att männen tar avstånd från en offerroll. Avståndstagandet kopplas både till den syn som männen har på sig själva, men även till den syn som de speglar sig i från samhällets sida och de normativa föreställningarna om vem som går under termen offer.

8.1.1 Männens skamprocesser

... till slut orkar man inte mer, och då kommer tårarna, och sedan kommer skammen. Skammen över att vara så svag, skammen över att hon lyckats få mig att gråta ännu en gång.

(Alonzo, 2007 s. 53)

Michael Alonzo skildrar en känsla som är genomgående i samtliga undersökta mäns historier. Att leva i en våldsam relation är förknippat med skamkänslor. När den som utsätts för våld dessutom är en man och den som utsätter honom är en kvinna kan dessa känslor uppstå i dubbel bemärkelse då skammen kommer både från mannens syn på sig själv, men även från omgivningen (Scheff & Starrin 2013). För dessa män har skammen blivit en del av vardagen och till följd av den har behovet uppstått att dra sig undan. Genom att göra så undviker männen att hamna i situationer där de får utstå mer hån och nedlåtenhet (ibid). Glenn Forrestgate ger en beskrivning av hur skammen kunde göra sig påmind innan han ens hade öppnat ytterdörren:

...innan jag skulle gå ut stod jag och lyssnade vid ytterdörren. Allt för att försäkra mig om att inte möta någon granne. Jag skämdes så otroligt mycket. Istället för att vara den sociala person jag alltid varit, förvandlades jag till en enstöring.

(Forrestgate, 2010 s. 37)

Likt de undersökningar som Brå (Hradilova Selin 2009) och Boethius (2015) har gjort så är det psykiska våldet det som är vanligast förekommande bland den utsatthet som männen i vår empiri beskriver. Det psykiska våldet kan anses skadligare än det fysiska på så sätt att det hänger kvar längre i den som har blivit utsatt (Lawick 2013). Det beskrivs även av männen i den här undersökningen som menar att det främst är det psykiska våldet som har satt spår i dem även efter att relationerna har avslutats. Att leva i en vardag där man på olika sätt tvingas bli medveten om att den person man lever med förmedlar hur värdelös man är framställs som ett stort svek för männen. Det här beskrivs av Forrestgate efter att han har blivit skriken på och samtidigt fått sitt första slag av sambon:

Det värsta var konstigt nog inte smärtan, utan det värsta var att någon som sa sig älska dig kunde göra dig illa.

(Forrestgate, 2010 s. 30)

Genom att kvinnorna bekräftar männen negativt och enbart pratar nedlåtande om dem triggas männens skamprocess igång och varje gång männen utsätts för våld blir en erfarenhet som de bär med sig till nästa gång de blir utsatta (Scheff & Starrin 2013). Männen blir märkbart

påverkade av att bära på sina skamkänslor då de hamnar i någon slags ambivalens som tyder på en medvetenhet om vad de får utstå av samma person som de även hyser kärlek för. Det här påverkar synen på det egna självet och männen börjar tänka på ett liknande sätt om sig själva som är förenat med det budskap som finns inbäddat i de ord och handlingar de får utstå i sina kärleksrelationer. Ferat Korkmaz och Michael Alonzo exemplifierar hur tankarna kring detta kan se ut:

Var jag verkligen så usel, var jag verkligen oförständig och hade jag verkligen orsakat henne och mitt barn olycka? /.../ Hon hade systematiskt försökt att få mig att tro att det var sant, hon hade styrt och manipulerat mig så länge att jag nästan trott på henne.

(Korkmaz, 2010 s. 76)

... hur mycket jag än försöker stå emot åter sig orden in i mig och sakta så förändras jag. Jag vill inte lyssna, men orden tränger sig in och jag känner mig hela tiden mer och mer värdelös som människa.

(Alonzo, 2007 s. 53)

Ambivalensen blir tydlig även i de resonemang som förs gällande att inte kunna ta sig ur sin utsatthet. Det uttrycks en längtan efter att lämna samtidigt som de bra dagarna inger förhoppningar om ett slut på lidandet. Det skildras på olika sätt av männen, vilka J. Torret och Ferat Korkmaz ger exempel på:

Vem som helst annars skulle ha packat en väska och bara gått. Jag vet det för det var precis det som snurrade i mitt huvud. Men vart skulle jag ta vägen/.../

(Torret, J, 2015 s. 35)

Kanske skulle vi lyckas rädda situationen och ta oss igenom detta helvete.

(Korkmaz, 2010 s. 77)

Något som är återkommande i beslutet att stanna kvar i relationen är den tyngd som läggs på rollen som ”mannen i förhållandet”, och att det med den rollen kommer ett visst ansvar att se till så att det fungerar. Ett exempel ges av Ferat Korkmaz som trots utsattheten av en partner

som sedan blir den som tar initiativet till att avsluta deras relation ger sig själv skulden för att han inte kunde hålla ihop familjen.

Jag kände dessutom skuld och skam över att jag inte lyckats hålla ihop familjen. Jag kände mig som en riktig förlorare, jag ville bara låsa in mig i lägenheten, inte visa mig för någon och bara isolera mig från omvärlden.

(Korkmaz, 2010 s. 86)

Flera av männen har tryggt upp sina partners genom boende, jobb och ekonomi. En av männen som har gjort detta är Glenn som menar att han har sett till så att partnern har fått sitt drömjobb och drömboende, vilket får honom att ifrågasätta hur hans partner skulle klara sig utan honom och han väljer därför att leva kvar i sin utsatthet. För männen kan detta bli ett sätt att ta tillbaka kontrollen som förloras i stunden de utsätts för våld. Männen upprätthåller sin manlighet och tar på så sätt avstånd från offerstatusen (Durfee 2011; Boethius 2015).

Ett avståndstagande görs även genom att männen förminskar skadorna som har uppstått till följd av det fysiska våldet. Det handlar om blod och djupa sår, brutna revben, knäckta nackar och att bli allmänt blåslagen. J. Torret beskriver hur hans fru hugger honom i axeln med en syl och hur han tar ut sylen ur sin axel för att inse att han behöver läkarvård. Istället för att söka vård och därmed behöva svara på frågor om skadans uppkomst plåstrar han om sig själv och torkar upp sitt eget blod från golvet. När Glenn Forrestgate blir knivhuggen av sin partner beskriver han hur han själv tar hand om skadorna istället för att söka vård:

Jag gick ostadigt in i badrummet, duschade bort blodet, plåstrade ihop såren med el-tejp, tog en kompress med gasbinda runt armen och gjorde likadant runt bröstet. Det blödde igenom men jag satte på mig dubbla t-shirts, båda svarta.

(Forrestgate, 2010 s. 106)

En liknande förminskning av det fysiska våldets existens och konsekvenser görs av männen i Boethius (2015) undersökning. Istället för att prata om rädsla kopplat till kvinnors våld använder de ordet ”irriterande”, och de pratar om kvinnliga våldsutövare som nästintill socialt

accepterat och vardagligt vilket gör att det blir normaliserande i den kontext som de befinner sig i. J. Torret beskriver hur våldet har blivit hans vardag:

Själv var jag så van vid våldet att jag inte riktigt reagerade på det längre, det var en del av min vardag.

(Torret, J, 2015 s. 42)

Att förminska sin utsatthet på så sätt att man inte ser allvarligheten i exempelvis fysiska skador blir en form av stoicism och avsaknaden av känslor gör att man inte kan prata om det. Det kan även kopplas till den maskulina identiteten då det kan anses omanligt att rapportera om ett våldsbrott, och den man som utsätts för våld av en kvinnlig partner blir marginaliserad då han avviker från den hegemoniska maskuliniteten samtidigt som de ingår i den sociala underordningen vilken är starkt förknippad med skamkänslor (Migliaccio 2001, Scheff & Starrin 2013). Michael Alonzo lyfter problematiken som ligger bakom ett sådant tabubelagt ämne som han och de andra studerade männen är delaktiga i.

Att bli slagen av en kvinna är nog bland det mest tabubelagda. Så, vad innebär det? Kanske att enligt våra etniskt kulturella normer är jag en riktig mespropp som har polisanmält min fru för misshandel och inte istället slagit näven i bordet eller gett henne ett rejält kok stryk?

(Alonzo, 2007 s. 185)

8.1.2 De icke-idealiska brottsoffren

Durfee (2011) menar att konstruktionen av den som är våldsutsatt i en nära relation är feminiserad. Enligt Migliaccio (2001) innebär det att den som utsätts för våld i en nära relation anses vara skör och fysiskt underlägsen, vilket tre av de undersökta männen poängterar mer än en gång att de inte är i förhållande till sina kvinnliga partners. Istället lyfter de sin förmåga att faktiskt kunna slå tillbaka, men faktumet att de är kvinnor är avgörande i varför de inte försvarar sig fysiskt.

Jag tränade regelbundet på gym och hade tränat kampsport i flera år, men inför Melinda och hennes utbrott var jag en liten skrämdd och försvarslös person. Jag hade blivit uppfostrad att en riktig man inte slår kvinnor.

(Forrestgate, 2010 s. 57)

Hon hotade att skada mig. Det kändes förnedrande och förvirrande. Vad skulle jag göra? Jag ville ju inte slå tillbaka. Det är något jag aldrig skulle kunna göra, inte ens slå undan hennes hand. Johanna är ganska liten och jag skulle kunna slå av hennes handled.

(Alonzo, 2007 s. 68)

Jag är en man ut i fingerspetsarna borde jag då inte kunna mästra min egen hustru.

(Torret. J, 2015 s. 38).

Att vara man i en situation där våld är inblandat kan enligt Christies (2001) teori om det idealiska brottsoffret göra det svårt att hävda en offerroll. I Migliaccios (2001) artikel beskrivs bilden av den generella mannen som fysiskt överlägsen, stark och självsäker, vilken är en bild som männen genom nämnda citat önskar att betona. Med de egenskaperna försöker männen snarare ringa in den hegemoniska maskuliniteten framför att passa in i den samhälleliga bilden av vem som är ett brottsoffer. Genom att framställa sig själva som motsatsen till det idealiska brottsoffret tar männen avstånd i identifieringen av att vara offer för våld i nära relation.

Likt männen i Burcars (2005) undersökning kopplar även männen i vår undersökning den egna synen på sin utsatthet till omgivningens bemötande. Det skapas en ond cirkel där männens syn på sin egen utsatthet speglar sig i deras bild av omgivningens syn på dem, vilket är en bild som de försöker upprätthålla. Kan de inte ges legitim status som brottsoffer i sin situation får de istället hävda sig genom den normativa bilden av en man. Risken i det blir att männen passar bättre in på det som Christie (2001) kallar för den idealiska förövaren, vilken kan sättas i kontrast till det idealiska brottsoffret. Tsui, Cheung och Leung (2010) och Migliaccio (2001) lyfter att det finns en rädsla hos våldsutsatta män att bli ifrågasatta och utmålade som förövare. Det här skildras även av Glenn Forrestgate:

Jag undvek i det längsta att gå i svaromål på offentliga platser, det kändes alltid obehagligt när folk runtomkring tittade på mig som om jag vore en skurk. Jag är ju mannen i förhållandet.

(Forrestgate, 2010 s. 77)

Glenn Forrestgate uttrycker en medvetenhet om hur omgivningen ser på honom i rollen som man i ett bråk mellan en man och en kvinna. Den här medvetenheten är genomgående hos samtliga undersökta män och medvetenheten sätts i relation till hur det skulle vara vid ombytta roller. Ferat Korkmaz beskriver en händelse där han befann sig i partners bostad och fick uppleva de ombytta rollerna i praktiken. I partners bostad uppstod en situation där partnern betedde sig som att Ferat gjorde henne illa. En granne reagerade och polisen kom till platsen. Ferat förhördades och fick betala en borgenssumma för att komma ut. Efteråt uttrycker han att partnern hade "fått jackpot".

... äntligen hade hon lyckats få mig att se ut som en patriark.

(Korkmaz, 2010 s. 121).

Ferat Korkmaz partner tilldelas en mer legitim brottsofferstatus jämfört med när han befinner sig i samma situation. Partnern uppfattas som värlös och antas vara i en svagare position än Ferat Korkmaz som här målas ut som en förövare, vilket gör att partnern faller bättre in i Christies (2001) beskrivning av det idealiska brottsoffret. Den samhälleliga bilden av det stereotypa brottsoffret utgår från konstruktionen av "manligt och kvinnligt" där det som konstrueras som kvinnligt i sammanhanget är egenskaper som svag och sårbar. Därför framställs män oftare som förövare än offer (Burcar 2005). Den forskning som görs på männens delaktighet i fenomenet våld i nära relation tenderar att fokusera på männen som våldsutövare (Boethius 2015), vilket syns på bristen på hjälpinstanser som finns för den man som utsätts för relationsvåld (Boethius 2015; Hradilova Selin 2009; Socialstyrelsen 2016). Det är något som har uppmärksamats av Michael Alonzo:

Det finns ju ännu i dag en bild av att våld i familjen enbart består av män som slår sina kvinnor. Kvinnor som slår män räknas inte.

(Alonzo, 2007 s.84)

8.2 Hjälpökande

Ett tema som kommit fram starkt i vår undersökning har varit hur männen på olika sätt vänt sig till sin omgivning. En del av männen har efterfrågat hjälp medan andra varit mer frånvarande i sitt hjälpökande. Hjälpökandet har i de flesta fall inte varit med anledning av våldsutsattheten utan snarare för de skador dem orsakats genom våldet. Vid dessa tillfällen har de ofta fabricerat historier kring vad som hänt, snarare än att berätta vad som verkligen sker. Vi har tittat på hur dessa försök till att få stöd på olika sätt tagit sig uttryck, samt vilka attityder som de mötts av både från närstående samt från de samhälleliga instanserna de vänt sig till.

8.2.1 Stöd, attityder och bemötande från närmaste omgivning

Michael Alonzo uttrycker att han i efterhand ångrar att han inte vände sig till någon närstående och berättade när våldet började ta plats i hans liv för att få stöd och råd. Han är en av de männen i vår undersökning som varit minst hjälpökande gentemot sin omgivning.

Nu, några år efteråt ångrar jag att jag inte pratade med någon vän om vad som hände. Jag tror att det är typiskt för män att inte prata om sådana här saker. Vi snackar gärna om vår materiella värld men när det kommer till riktiga känslor då sitter vi ofta helt ensamma och funderar.

(Alonzo, 2007 s. 31).

Första gången Michael Alonzo yttrar något för en närstående om sina problem i förhållandet utelämnar han dock det fysiska våld som han utsätts för. Han utelämnar detaljer som har en stor allvarlighet men som han av någon anledning inte vill uttrycka i ord.

'Hon är elak. Säger dumma saker och hon är ... Jaa. Skitjobbig' Jag ville säga våldsamt men jag fick inte fram det. /.../ 'Vad gör hon då? Hon kan väl gärna inte slå dig?' /.../ 'Nej', ljög jag. 'Men hon är våldsamt och slår sönder saker.'

(Alonzo, 2010 s. 90)

Av ovanstående citat framkommer att Michael Alonzo väljer att inte prata med sina vänner om det våld han utsätts för. Han förminskar allvaret genom att utelämna delar av historien. Uttrycket att det är typiskt män att inte delge varandra sin emotionella värld kopplas till Connells (1995) maskulinitetsteori. Det typiskt manliga, att tala om materiella ting men utelämna känslor styrker bilden av den hegemoniska maskulinitetens karaktärsdrag (Connell 1995). Som man förväntas man vara stark, osårbar och självständig. Egenskaper som känslig, emotionell och svag tillhör i sammanhanget det feminina könet och är inget Michael Alonzo vill tillskriva sig. Liknande som Migliaccio (2001) tar upp kring att om män erkänner sig svaga och sårbara så likställer de sig med feministiska karaktärsdrag, vilket underminerar mannens maskulinitet i förhållande till omgivningen som vi kan se i Michael Alonzos berättelse. Inställningen styrks även genom att bemötandet av vännen har en tendens till att vara ett påstående snarare än en fråga, det vill säga att ”hon kan väl inte gärna slå dig?” bidrar till författarens motstånd att berätta alla detaljer om sin situation. Svårighet att erkänna våldsutsattheten för Michael Alonzo kan också bero på skamkänslor det medför att som man utsätts för våld av sin kvinnliga partner. Utifrån vännens påstående förstärks Michaels skamkänslor över att bli våldsutsatt vilket bidrar till att inte vilja berätta, samt ökar på den skam som redan är inneboende inom honom (Scheff & Starrin 2013).

Glenn Forrestgate vänder sig inte alls till sin närstående omgivning för att få stöd utifrån sin utsatta situation. Han väljer att stå ut med sin sambos våldsamma beteende trots att det orsakar honom allvarliga skador. Glenn Forrestgate hänvisar till att han måste stanna hos sambon, då han menar att det inte finns någon annan som skulle ta hand om henne om han lämnar. Vid ett tillfälle blir han dock ifrågasatt av sambons bror kring varför han väljer att stanna trots att han blir dåligt behandlad.

’Varför lämnar du henne inte? Hon behandlar ju dig som en skit! Du är så jävla snäll och förtjänar någon annan’. Jag blev uppriktigt förvånad över att han tyckte på det viset. Men jag kunde inte se det han såg och i och med det inte heller erkänna att han hade rätt.

(Forrestgate, 2010 s. 67)

Glenn Forrestgate verkar inte förstå sambons brors reflektion i detta skede. Han hänvisar till att han måste finnas där och ta hand om henne och förminskar på så vis sin egen utsatthet

samt sitt behov av hjälp. Att Glenn hanterar situationen på detta vis kan kopplas till stoicism (Migliaccio 2001). Glenn tar ett tydligt avståndstagande till en offerposition och varken ser eller erkänner sin utsatthet för sambons bror, istället projicerar han den idealiska brottsofferpositionen till sin sambo som han utmålar som en svag person som har ett behov av hans omhändertagande (Christie 2001).

Ferat Korkmaz (2010) skiljer sig något från ovanstående författare när det kommer till att söka stöd och hjälp från sin närmaste omgivning. Han har en stor familj med starka familjeband som trots att han under förhållandets gång avskärmade sig från familjen så är det dem han vänder sig till efter uppbrottet då den psykiska terrorn fortsätter.

Min enda sanna tröst var hos min familj. Vi umgicks rätt ofta och både mina syskon och föräldrar var extra lyhörda för mina behov och ständigt redo att stötta mig.

(Korkmaz, 2010 s. 139)

Ferat är den av männen som väljer att vända sig till sin familj med sina problem. Han ger uttryck för att de vid tillfället varit extra uppmärksamma samt stöttat honom i en svår process. Nämnas bör i sammanhanget att Ferat ej varit utsatt för fysiskt våld i samma utsträckning som de andra. Hans förhållande kantades av många problem, men våldet tog sig uttryck främst genom psykisk karaktär. Ferat har genom att vända sig till familjen tagit sig ur skamprocessen han befunnit sig i genom att vara i ett dysfunktionellt förhållande. Ferat har på så vis skyddat sig själv genom att söka socialt stöd hos nära och kära vilket har lett till att han avvärjt sig från skammen (Scheff & Starrin 2013).

J Torret beskriver att han blir bortgjord och förlöjligad inför parets närmaste vänner. Trots att hans partner även hotar om våld inför deras vänner är det ingen i sällskapet som reagerar. Vännerna roas av sambons utspel mot honom.

När jag skulle ta första skedtaget så tryckte Lotta upp bakelsen i ansiktet på mig. Alla skrattade inklusive jag, men det gjorde ont inombords. Jag skrattade inte för att jag tyckte det var roligt utan mer för att jag var generad. Generad över att min fru tycker så illa om mig att lätt gör bort mig inför våra vänner. /.../ Jag

gick in i rummet igen och där satt alla och småfnissade. /.../ 'Nu äter du upp bakelsen annars slår jag sönder pungen på dig'. Det var allvar i rösten så jag åt upp bakelsen. /.../ Alla utom jag tyckte det var roligt.

(Torret. J, 2015 ss. 58-59)

Författaren beskriver här hur han generas och hotas inför deras gemensamma vänner och ingen av dessa reagerar på det han utsätts för. Likt Boethius undersökning kan man förklara vännernas avsaknad av ingripande som att en kvinnas hot om våld mot en man inte tas på allvar i samhället (Boethius 2015). Män ses inte som idealiska offer utan snarare som förövare när det kommer till att utöva våld i en nära relation och vinner därmed inte sympati (Christie 2001, Burcar 2005). Vännerna som inte reagerar på sambons utspel mot författaren kan i enlighet med Christies (2001) teori om det idealiska offret ha att göra med att mannen inte "kan" inneha en position som offer i förhållandet och därmed tas inte kvinnans uppträdande på allvar.

8.2.2 Stöd, attityder och bemötande från de samhälleliga hjälpinstanserna

Michael Alonzo är den av männen i vår undersökning som vänt sig till familjeterapi för att få hjälp i sin relation. I Michael Alonzos berättelse framkommer att han och hans sambo gemensamt gick i terapi för att försöka reda ut de problem som förhållandet kantades av. Vid första terapikontakten hade sambon funnit en terapeut som hon ansåg passande och de gick gemensamt dit för att få hjälp. Michael Alonzo uttrycker i sin berättelse att han var ärlig och rak om situationen medan sambon enbart beskyllde honom för allt som hände och Michael Alonzo upplevde att terapeuten tog parti med sambon.

Hon blev kompis med terapitanten direkt och det blev ganska fort dem mot mig.

(Alonzo, 2007 s. 31)

Efter parets separation gjordes ännu ett försök till att gå i terapi för att reda ut den problematik som förekom dem emellan. De gick dit flertalet gånger varav det sista mötet slutade kaotiskt. Sambon blev vid sista mötet aggressiv och våldsam trots detta negligerades Michaels utsatthet och upplevelse av terapeuten som var den som skulle hjälpa.

Hon flög upp och hotade att slå ihjäl mig om jag inte höll käften. Terapeuten försökte lugna ner Johanna och bad mig fortsätta. När jag sedan förklarade att det var precis det här jag menade, att hon använder hot och våld, och att det är det hon måste sluta med. Johanna skrek 'jag hatar dig' och slängde ett glas vatten mot mitt huvud. /.../ Till slut lyckades terapeuten släpa ut Johanna /.../. När terapeuten kom tillbaka lyckades hon inte säga annat än att det var bra att jag inte slog tillbaka.

(Alonzo, 2007 s. 99).

Utifrån ovanstående situationer tar terapeuterna i sammanhanget inte kvinnans våldsamma och aggressiva beteende på allvar. Michael Alonzo är enligt sig själv rak och ärlig kring situationen men vinner inte gehör från terapeuten i första sammanhanget. Det blir tydligt en partisk inställning till kvinnans fördel och Michael Alonzo utmålas som syndabock. Stöd för liknande antagande finner vi i Boethius (2015) undersökning där det framkom att kvinnors våld mot män är mer "socialt accepterat" och därmed inte får något specifikt utrymme till skillnad mot om det skulle vara ombytta roller. Terapeuten bemötande i det andra citatet kan också det bero på de normativa attityderna i samhället. I Boethius (2015) avhandling belyser författaren att studier om våld i nära relationer i Sverige främst har kommit att tolkas som mäns våld mot kvinnor och att det är ett uttryck för den rådande könsmaktsordningen. Utifrån terapeutens reaktion kan man tolka den som en del av de föreställningar som ligger inbäddat i de normativa strukturer vi omges av, det vill säga att kvinnors våld mot män ej får lika stor allvarlighetsgrad som den omvända ekvationen då mannen ses som fysiskt överlägsen, samt överordnad kvinnan (Lawick 2013; Tsui, Leung & Cheung 2010). Svaret att han inte "slog tillbaka" kan tolkas som att det inte är rättfärdigat att försvara sig som man på grund av sin fysiska överlägsenhet. Samtidigt som det finns normer om den hegemoniska maskuliniteten som innebär att mannen är stark och självständig och har förmåga att försvara sig (Connell 1995). Oavsett så bidrar detta till att Michael Alonzo känner sig negligerad och förbisedd då fokus riktas mot att det var bra att han inte försvarade sig snarare än att ifrågasätta vilken situation han faktiskt befinner sig i, som en våldsutsatt man i nära relation med en våldsam kvinna.

Michael Alonzo valde vid ett tillfälle att polisanmäla sin vid tidpunkten före detta sambo efter dödshot (Alonzo 2007 s. 179). I mötet med polis upplever han att han får ett bra bemötande

och känner att han blir tagen på allvar. Detta skiljer sig i sammanhanget samt att det motsäger attityderna vi funnit i tidigare forskning. Migliaccio (2001), Durfee (2011) och Tsui, Cheung och Leung (2010) belyser att samtliga respondenter i deras studier lyft fram att de ej upplevt ett gott bemötande i samband med hjälpsökande. En av de undersökta männen i Migliaccios (2001) undersökning beskriver att han blev hånad i samband med hjälpsökande. Polisen hade skrattat åt honom med anledning av att han sökte hjälp utifrån sin våldsutsatthet av sin kvinnliga partner. Detta bemötande skiljer sig markant åt från det som framkommer i Michael Alonzos berättelse.

8.2.3 Hinder för hjälpsökande

Glenn Forrestgates sambo hade psykiska svårigheter och mådde periodvis mycket dåligt. Under dessa episoder eskalerade våldet mot Glenn och vid ett tillfälle gick det så långt att Glenn kände en fara för sitt liv och kontaktade ett psykiatriskt akutteam som kom till lägenheten i sällskap med polis. Glenn hade skador som uppmärksammades av de tillkallade poliserna.

Polisen frågade om jag ville göra en anmälan om misshandel, eftersom jag hade flera sår och skador i ansiktet och även i huvudet. /.../ 'Nej tack muttrade jag. Jag ramlade när jag försökte ta mig bort från henne, ljög jag'. 'Du får inte sådana skador av att ramla, sa polismannen. Vi ser att du blivit misshandlad /.../ Om du inte anmäler henne kan vi inget göra /.../'Jag är ingen golare, bara gå snälla!' 'Okej, då lämnar vi dig men det är på ditt eget ansvar', sa de och gick därifrån”

(Forrestgate, 2010 ss. 80–81)

Polisen uppmärksammar de skador Glenn Forrestgate orsakats och hänvisar till att han bör lämna en polisanmälan. Trots den uppenbara situationen som råder lämnas Glenn Forrestgate ensam och poliserna hänvisar till egenansvar med anledning av att han inte vill anmäla. Utifrån rådande omständigheter uppfattas det som att Glenn Forrestgate fortsatt vill upprätthålla någon form av kontroll. Glenn vill inte anmäla sambon och syftar till att skadorna uppkommit genom ett fall. Han försöker inför omgivningen att minimera sin utsatthet genom

att koppla skador till en olyckshändelse. På så vis upprätthåller han sin maskulina position i förhållande till omgivningen. Han vill liksom respondenterna i Migliaccio (2001) upprätthålla någon form av kontroll över situationen, vilket han gör genom att inte anmäla sin utsatthet. Männerna i Migliaccios studie uppgav att de inte rapporterade händelser av våld med anledning av att de skulle känna sig omanliga (ibid). Liknande resultat finner vi även i Durfees undersökning där respondenterna trots allvarlig utsatthet för våld av en kvinnlig partner fortsatt uppger sig vara i kontroll över situationen (Durfee 2011). Att poliserna i Glenns fall lämnade honom utan vidare påtryckning kan i sammanhanget tolkas som en del i det Connell (1995) menar med de patriarkaliska strukturer som finns i samhället. Genom mäns överordning gentemot kvinnor finns en inbäddad syn att män har bättre förutsättningar att ta tillvara på sig själv, samt till att ta sig ur sin egen situation.

Två av de undersökta männen har inte varit hjälpsökande utifrån sin våldsutsatthet men däremot sökt vård till följd av sina skador. Glenn Forrestgate uttrycker bristande tillit till att folk skulle tro på honom om han berättade att han blev utsatt för våld av sin kvinnliga partner. J Torret fabricerar ett händelseförlopp för att inte avslöja sin livssituation i samband med ett läkarbesök. Ingen av dessa två uppger den riktiga anledningen till uppkomsten av de skador de orsakats.

Glenn uppsöker vid ett tillfälle vård med anledning av en skada som uppkommit i samband med att han blivit våldsutsatt.

När vi efter ett antal timmars väntande kom in till läkaren konstaterade han att jag hade fått en kraftig sen- och muskelbristning och frågade hur jag fått skadan. Under bråkdelen av en sekund tänkte jag säga sanningen men i nästa sekund var jag övertygad om att läkaren inte hade trott mig.

(Forrestgate, 2010 s. 67)

J Torret blir tvungen att uppsöka sjukhus efter en våldsepisod som bestått i att han fått en käpp slagen i nacken så hårt att den gick mitt av. Han förstår att han måste uppsöka sjukhus men vill inte svara på frågor kring händelsen med anledning av att inte avslöja deras problematiska relation.

Så jag, sade, jag måste till sjukhuset nu Lotta för någonting är trasigt i nacken. Vi kan säga att jag ramlade ur sängen i natt. Ingen behöver få veta vår livssituation.

(Torrett. J, 2015 s. 65)

Två av författarna har varit tvungna att uppsöka vård utifrån allvarliga fysiska skador. Ingen av dem har i mötet med vården uttryckt den verkliga orsaken till skadornas uppkomst. Glenn Forrestgate lyfter i sin berättelse att han valde att inte berätta och det på grund av tron att läkaren ändå inte skulle tro på honom. I Brås rapport (Hredilova Selin 2014) visar att män och kvinnor är utsatta för våld i liknande omfattning, trots detta är männen i lägre utsträckning hjälpsökande. Utifrån männen i vår undersökning kan detta förstås som att en anledning till att inte söka hjälp beror på känslan av att ingen skulle tro på deras berättelse.

9 Avslutande diskussion

Syftet med vår undersökning har varit att undersöka hur normerna ser ut gällande män som blir utsatta för våld av sin kvinnliga partner för att se hur de eventuellt påverkar männens syn på sig själva och deras hjälpsökande. De erfarenheter som beskrivs av männen som vi har undersökt tyder på att normativa föreställningar har haft betydelse för hur de ser på sig själva. De normativa föreställningarna bygger på en bild av män som är starkt kopplad till det som av Connell (1995) och Migliaccio (2001) beskrivs som den hegemoniska maskuliniteten. Med karaktärsdrag som fysiskt överlägsen, självförsörjande, stark och trygg blir en våldsutsatt man inte förenlig med vad som anses vara ett legitimt brottsoffer. Den här bilden lyfts även av männen i vår undersökning då ingen av dem ser att de passar in i en offerroll. När varken de själva eller samhället ger dessa män brottsofferstatus gör de istället vad de kan för att upprätthålla bilden av dem som män, och på så sätt blir de delaktiga i den maskulinitetsnorm som råder. Det blir en ond cirkel som männen i böckerna inte tycks kunna bryta.

När männen beskriver sina kvinnliga partners hänvisar de till liknande karaktärsdrag som återfinns i det idealiska brottsoffret (Christie 2001). Det som händer är att männen vänder på offersituationen genom att poängtera att kvinnan behöver mannen. Paradoxalt nog lyfter männen den ojämlikhet som finns i den ombytta rollen då en kvinna blir våldsutsatt. De menar att en kvinna automatiskt ges brottsofferstatus medan de som män inte tas på allvar då de anses ha en fysisk förmåga att försvara sig. Männens medvetenhet kring hur samhället ser på offerrollen i relation till kön gör att det finns en rädsla att bli utmålade som förövare. I vissa fall vinner den rädslan över att erkänna sig som offer för våld.

Den synen som männen har på sig själva återfinns även i hur de beskriver synen på att söka hjälp för sin situation. De uttrycker ett motstånd till att söka stöd både från den närmaste omgivningen samt av de samhälleliga instanserna, och ingen av de undersökta männen har varit hjälpsökande med syfte att ta sig ur den våldsamma relation de befunnit sig i. De män som har sökt hjälp under relationens gång har gjort det med anledning av skador som har uppkommit i samband med det fysiska våldet. I hjälpsökandet fanns det en ovilja till att berätta om sin situation, istället har männen uppgett andra anledningar till de uppkomna skadorna. Det vi har sett är att det finns en skam för en man att erkänna sig vara utsatt för våld av en kvinnlig partner. Skammen blir ett resultat av att inte kunna upprätthålla

maskulinitetsnormen om männen skulle berätta om situationen de befinner sig i.

Gemensamma mönster för samtliga undersökta män oavsett om de har sökt eller avstått hjälp är att de förminskar sin utsatthet. De beskriver att de har någon form av kontroll över situationen, vilket blir ett sätt för dem att upprätthålla den maskulinitetsidentitet som går förlorad genom våldet. Upprätthållandet av kontroll och förminskningen av sin utsatthet är två faktorer som är kopplade till den inbäddade syn som finns i samhällsstrukturen. Den innebär nämligen att män har en förmåga till att klara sig själva och har ett ansvar att på egen hand ta sig ur sin situation.

Vi har valt att undersöka ett ämne som är tabubelagt, vilket avspeglar sig i de undersökta männens erfarenheter, den tidigare forskning som har presenterats i kunskapsläget, hjälpen som finns och den samhälleliga attityd som finns mot våldsutsatta män. Att det är ett ämne som det bör fortsätta forskas om ser vi som en självklarhet, och vi ser ett behov av att lyfta fram fler utsatta mäns erfarenheter. Det hade varit intressant att skildra de attityder som finns genom att vända sig både till de hjälpinstanser som möter målgruppen, men även till hela populationen. För att ta bort den tabubelagda stämpeln behövs det dock inte bara forskas. Ämnet behöver uppmärksammas så att normerna kan förändras och de utsatta männen vågar tråda fram istället för att leva som avvikare. Statistiken som presenterades i kunskapsläget har visat att kvinnor och män utsätts för våld i sina relationer i liknande omfattning. Det betyder att vi alla behöver lyfta på locket för att se att fenomenet våld i nära relation är ett samhällsproblem som drabbar båda könen. Som framtida socialarbetare kan den här medvetenheten vara direkt avgörande för den enskilda individen. Genom att börja med att se människan bakom våldet kan vi alla bidra till att den onda cirkeln bryts.

10 Referenslista

Litteratur:

Berg, Martin (2015). Deltagande netnografi. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, s. 142-156

Boethius, Susanne (2015). Män, våld och moralarbete: Rapporter från män som sökt behandling för våld i nära relationer

Boréus, Kristina (2015). Texter i vardag och samhälle. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, s. 157-175

Bryman, Alan (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber

Burcar, Veronika. (2005). *Gestaltningar av offererfarenheter*. Lund: Sociologiska institutionen, Lunds universitet.

Christie, Nils (2001). Det idealiska brottsoffret. I: Malin Åkerström & Ingrid Sahlin (red.) *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur, s. 46-60

Connell, R.W (1995). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos AB

Durfee, Alesha (2011). "I'm not a victim, she's an abuser": Masculinity, Victimization, and Protection orders. *Gender and Society*. 25 (3): 316–334.

Frenzel, Anna (2014). *Brott i nära relationer: En nationell kartläggning*. Brottsförebyggande Rådet: Stockholm

Hradilova Selin, Klara (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer - våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakt med rättsväsendet*. Rapport (2009:12). Brottsförebyggande Rådet: Stockholm

Lundman, Berit & Hällgren, Graneheim, Ulla (2017). Kvalitativ innehållsanalys. I Granskär, Monica och Höglund Nielsen, Birgitta (red.) *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso-och sjukvård*. Lund: Studentlitteratur, s. 219–234

Isdal, Per (2017). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia fortbildning

J. Scheff, Thomas & Starrin, Bengt (2013). Ett emotionssociologiskt perspektiv på sociala problem: skam och utsatthet. I: Meuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur, s. 186–201.

Lind, Rolf (2014). *Vidga vetandet - En introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Lövestad, Solveig & Krantz, Gunilla (2012). Men's and women's exposure and perpetration of partner violence: an epidemiological study from Sweden. *BMC Public Health*, 12:945

Migliaccio, Todd A (2001). Marginalizing the battered Male. *The Journal of Men Studies*, 9 (2): 205-222.

Nybergh, Lotta; Taft, Charles; Enander, Viveka & Krantz, Gunilla (2013). Self-reported exposure to intimate partner violence among women and men in Sweden: results from a population-based survey. *BMC Public Health*, 13:845

Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015). Att analysera kvalitativt material. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, s. 220-236

Socialstyrelsen (2016). *Kvalitet i skyddade boenden*. Stockholm: Socialstyrelsen

Svensson, Peter & Ahrne, Göran (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, s. 17-31

Tsui, Venus; Cheung, Monit & Leung, Patrick (2010). Help-seeking among male victims of partner abuse: men's hard times. *Journal of community psychology*. 38 (6): 769-780

Van Lawick, Justine (2013). *Våld i nära relationer*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (u.å.). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

Internetkällor:

Nationellt centrum för Kvinnofrid. *Våld i nära relationer*.

<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/>

Hämtad 28/11 2018

<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/>

Hämtad 15/11 2018

Lagar:

SFS (1962:700). *Brottsbalk*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS (2001:453). *Socialtjänstlag*. Stockholm: Socialdepartementet.

Självbiografier:

Alonzo, Michael (2007). *Ge aldrig upp*. Finland: Frank Förlag.

Forrestgate, Glenn (2010). *När mardrömmen blev sann*. Falun: Anomar Förlag

Korkmaz, Ferat (2010). *Pappa älskar dig*. Malmö: AOO Media & Förlag AB

Torret, J (2015). *Klappar & slag*. Books on Demand

11 Bilaga

Exempel på kodningsschema

Tema	Meningsenheter	Underkategori	Citat
<i>Den egna rollen</i>	Ambivalens	Männens skamprocesser	<i>“Vem som helst annars skulle ha packat en väska och bara gått. Jag vet det för det var precis det som snurrade i mitt huvud. Men vart skulle jag ta vägen/.../ (J. Torret 2015, s.35)</i>
<i>Den egna rollen</i>	Förövare	De icke-idealiska brottsoffren	<i>“Jag undvek i det längsta att gå i svaromål på offentliga platser, det kändes alltid obehagligt när folk runtomkring tittade på mig som om jag vore en skurk. jag är ju mannen i förhållandet” (Forrestgate 2010, s. 77)</i>
<i>Hjälpsökande</i>	Bli misstrodd	Hinder för hjälpsökande	<i>”När vi efter ett antal timmars väntande kom in till läkaren konstaterade han att jag hade fått en kraftig sen- och muskelbristning och frågade hur jag fått skadan. Under bråkdelen av en sekund tänkte jag säga sanningen men i nästa sekund var jag övertygad om att läkaren inte hade trott mig” (Forrestgate 2010 s 67)</i>
<i>Hjälpsökande</i>	Ombytta roller	Stöd, attityder och bemötande från de samhälleliga instanserna	<i>/.../ När terapeuten kom tillbaka lyckades hon inte säga annat än att det var bra att jag inte slog tillbaka.”(Alonzo 2007 s. 99).</i>